

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧУГУЄВО-БАБЧАНСЬКИЙ ЛІСОВИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Т.в.о. директора Чугуєво-
Бабчанського лісового фахового
коледжу

Валерій СОЛОДОВНИК
02.09.2024

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ОСНОВИ ФІЛОСОФСЬКИХ ЗНАНЬ

Освітньо-професійний ступінь   фаховий молодший бакалавр
Освітньо-професійна програма   Лісове господарство
Галузь знань   20 Аграрні науки та продовольство
Спеціальність   205 Лісове господарство

Укладач: КОЛПАКОВА Юлія Сергіївна, викладач вищої категорії
Чугуєво-Бабчанського лісового фахового коледжу

Рецензент: ПЕТЛЯ В'ячеслав Петрович, викладач Чугуєво-Бабчанського лісового
фахового коледжу

Редактор: ГРАЙВОРОНСЬКА Зоя Іванівна, методист Чугуєво-Бабчанського лісового
фахового коледжу.

Програма складена на основі освітньо-професійної програми Мисливське
господарство для підготовки здобувачів освітньо-професійного ступеня
«фаховий молодший бакалавр» за спеціальністю 205 Лісове господарство.

Розглянуто і схвалено цикловою комісією

загальноосвітніх дисциплін

Чугуєво-Бабчанського лісового фахового коледжу

Протокол від 03.05.2024 №9

Голова циклової комісії Ірина ТЕРЕМЕЦЬ

Погоджено методичною радою

Чугуєво – Бабчанського лісового фахового коледжу

Протокол від 28. 06. 2024 №6

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна програма дисципліни «Основи філософських знань» складена відповідно до Законів України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII, «Про фахову передвищу освіту» від 06.06.2019 № 2745-VIII, «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-IV, Стандарту фахової перед вищої освіти затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 16.04.2022 р. № 307 «Про затвердження стандарту фахової передвищої освіти зі спеціальності 205 Лісове господарство освітня програма Мисливське господарство, освітньо-професійної програми підготовки фахових молодших бакалаврів галузі знань Аграрні науки та продовольство.

Вивчення основ філософських знань є важливою складовою загальноосвітньої, гуманітарної підготовки здобувачів фахової передвищої освіти і відіграє значну роль у формуванні світогляду, високої загальної культури, вміння логічно мислити, самостійно формулювати та обґрунтовувати принципи своєї життєвої позиції.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Основи філософських знань» є охоплення найзагальніших рис дійсності, основ буття і пізнання, що вивчаються не безпосередньо, а через узагальнення даних інших наук та осмислення всієї існуючої культури, її світоглядних структур. Таким чином філософія — раціональна самосвідомість людства, наслідок його прагнення збагнути глибинні основи буття і місце людини у світі.

Міждисциплінарні зв'язки: «Історія України», «Всесвітня історія», «Соціологія», «Основи психології та етики».

Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів:

1. Гуманістичний зміст історії виникнення і розвитку філософії.
2. Онтологія і гносеологія.
3. Соціальна філософія

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Основи філософських знань» є допомога здобувачам освіти зорієнтуватися в сучасній філософській проблематиці, окреслити напрями розуміння основних філософських питань, розумітися на методах пізнання, вміти використовувати знання філософії у власному житті, міжособистісних стосунках, науковій та практичній діяльності.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Основи філософських знань» є забезпечення засвоєння системи філософських знань з основних розділів філософії (історії філософії, онтології, гносеології, соціальної філософії, які б розвивали тип свідомості студентів, що базувався б на гуманістичних ідеях, загальнолюдських цінностях).

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- Основні історико-філософські концепції;
- Духовно-практичні засоби вирішення світоглядних та методологічних проблем в історії людства;
- Основні філософські проблеми людського буття;
- критерії оцінки змісту людського існування;

вміти:

- Свідомо орієнтуватись в цінностях сучасного людства;
- об'єктивно оцінювати і аналізувати ціннісні аспекти розвитку культури сучасної цивілізації.

а також набути:

Загальні компетентності(ЗК):

ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини та громадянина в Україні; **ЗК2.** Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у

Розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

ЗК5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

Результати навчання за ОПП:

РН1. Застосовувати всебічні спеціалізовані емпіричні та теоретичні знання для розв'язання практичних ситуацій у сфері садово-паркового господарства;

РН2. Вільно спілкуватися державною мовою усно і письмово, у тому числі з професійних питань;

РН6 Застосовувати знання із економіки, законодавчих актів, нормативно-довідкових матеріалів, організаційно-управлінської документації для ефективної організації виробництва.

РН14 Спілкуватись державною та іноземною мовами, у тому числі з професійних питань.

Зміст навчальної дисципліни (типова програма)

Розділ 1. Розвиток філософських ідей в різні історичні періоди.

Вступ. Філософія як специфічний тип знання.

Поняття «філософія». Місце філософії в самопізнанні людини. Основні джерела філософії: міфологія та релігія. Світогляд як практичне засвоєння світу. Структура світогляду. Типи світогляду. Світовідчуття, світосприйняття, світорозуміння. Світобачення та його принципи: монізм, плюралізм, скептицизм, догматизм, раціоналізм, сенсуалізм. Предмет та функції філософії. Філософія в системі культури.

Тема1. Філософія Стародавнього світу.

Історія філософії як сходження до вершини самопізнання. Стародавня філософія як зародок і колыска всіх наступних типів філософії. Людина – змістовне ядро всіх проблем стародавньої філософії. Проблема позбавлення людини від страждань у філософії Стародавньої Індії. Проблеми філософії Стародавнього Китаю. Антична філософія.

Тема2. Філософія Європейського Середньовіччя та епохи Відродження.

Загальна характеристика доби середньовіччя. Зміни у світогляді під час переходу від античності до середньовіччя. Роль християнства у формування середньовічної філософії. Основні проблеми та досягнення філософії доби середньовіччя в Європі та Візантії. Філософія Відродження.

Тема3. Філософія Нового часу.

Якісно нова спрямованість філософії в епоху ранніх буржуазних революцій в Європі. Пошуки продуктивного методу пізнання: сенсуалізм, раціоналізм. Новий філософський ідеал у філософії Просвітництва. Проблема свободи людини та шляхи її соціального визволення.

Класична німецька філософія. Моральний смисл обмеження людського розуму і розширення меж віри. Особливості та досягнення класичної німецької філософії.

Тема4. Філософія XIX–XX століть.

Перегляд класичної моделі світорозуміння у філософії XIX –XX століть. Програми радикального оновлення філософії – філософія Маркса та Енгельса.

Некласична філософія XX століття: основні напрямки та їх особливості. Критика цінностей західних техногенних цивілізацій, відмова від проектів тотального перевлаштування світу, проблеми ірраціонального та несвідомого, екзистенціальна філософія. Проблеми знання та мови у філософії.

Тема5. Філософська думка в Україні.

Джерела української філософської культури. Становлення українського неоплатонізму XIX–XXI століть. Філософська думка українського ренесансу. Специфіка реформації в Україні. Зародження професійної філософії в культурно – освітніх центрах України.

Г.Сковорода – родоначальник української класичної філософії. Філософія Т.Шевченка. Академічна філософія XIX століття: особливості, напрямки і основні філософські ідеї. Сучасна філософська думка в Україні

Розділ 2. Онтологія і гносеологія.

Вчення про буття та пізнання – важливі елементи філософського світосприйняття.

Тема 6. Проблеми буття у філософії.

Фундаментальне значення проблеми буття в філософії. Основні виміри буття (буття речей, природи, духовного і соціального). Світ як всеохоплююча реальність. Єдність природи, суспільства і людини, матеріального буття і людського духу.

Практичні витоки людського поділу реальності на об'єктивну та суб'єктивну.

Реальність буття та небуття. Єдність матерії, руху, простору та часу. Людська діяльність як особливий спосіб саморуху реальності.

Тема7. Духовний вимір людського буття.

Свідомість людини як співвідношення об'єктивної та суб'єктивної реальності, як духовний спосіб орієнтації людини в реальності буття.

Проблематика походження, розвитку і сутності свідомості. Свідомість і мова.

Структура і функції свідомості. Свідомість і самосвідомість. Загадкові явища людської свідомості та психіки. Суспільна свідомість. Форми суспільної свідомості: політична та правова, моральна та естетична, релігійна та філософська проблема вибору свободи і відповідальності.

Тема8. Основи філософського вчення про розвиток.

Діалектика як вчення про розвиток і універсальні зв'язки. Загальні ознаки людського критерій розвитку. Принципи діалектики. Категорії діалектики. Антиподи діалектики: софістика та метафізика.

Тема9. Основний зміст пізнавальної діяльності.

Проблема пізнання у філософії. Поняття пізнання та його рівні. Об'єкт і суб'єкт пізнання. Чуттєве і раціональне, емпіричне і теоретичне пізнання. Опосередковане та безпосереднє пізнання. Логіка та інтуїція. Пізнання та творчість.

Пізнання і знання. Проблема істини. Практика як спосіб ставлення і відношення людини до світу і до самої себе. Типологія видів практики: виробничої, соціальної, політичної та духовної. Знання і мудрість.

Розділ 3. Соціальна філософія.

Суспільство як феномен у філософському світосприйнятті.

Тема10. Філософський аналіз суспільства.

Поняття суспільства у філософії. Основні підходи до розуміння суспільства. Суспільство як саморегулююча і саморозвиваюча система.

Роль географічного середовища у житті суспільства. Демографічні чинники суспільного розвитку. Матеріальні основи розвитку суспільства. Громадське суспільство: поява, основи та ознаки. Сутність та структура духовного життя суспільства. Історична

різноманітність і єдність типів суспільства. Формація і цивілізація. Сучасні концепції суспільного розвитку, його критерії.

Історичний результат як підсумок зіткнення різних сил і тенденцій у суспільному розвитку. Рушійні сили історичного розвитку. Роль і місце насильства в історії.

Тема 11. Філософська концепція людини.

Філософська концепція людини – основа наук про людину. Сутність людини.

Праця і мова – фактори становлення й розвитку людини.

Проблема людини в історії філософії. Філософський зміст понять «індивід», «індивідуальність». Типологія особи. Проблема відчуження людини її шляхи її подолання. Діалектика взаємодії людини і суспільства. Самореалізація особи. Роль особистості в історії. Самоцінність людського життя. Сенс життя людини. Проблеми людського щастя. Аморальність використання людини як засобу.

Тема 12. Цінності в житті людини і суспільства.

Місце аксіології в системі культури. Цінності як визначальні характеристики людського буття. Людина в системі цінностей. Цінність як ядро духовного світу людини. Проблема суб'єктивного вибору. Цінність і життєвий смисл. Цінність як регулятор поведінки людини.

Базові цінності людського буття. Цінність орієнтації. Вищі духовні цінності. Поняття про духовну досконалість. Глобальні проблеми людства і людина: екологічний і моральний імперативи виживання людства. Стратегія людства в планетарному масштабі. Проблема переходу від техногенної до антропогенної цивілізації.

Зміст навчальної дисципліни

Форма підсумкового контролю: залік 30 год + 30 год самостійних робіт

№	Назва розділів, тем	Кількість годин										Форма поточного контролю	
		всього	лекції	семінарські заняття	лабораторні заняття	практичні заняття	інші види занять			консультації	індивідуальні завдання		самостійна робота
							КЗЗ	КР					
1.	Вступ. Філософія як специфічний тип знання	3	2									1	
2.	Філософія Стародавнього світу	4	2									2	
3.	Філософія європейського Середньовіччя та Відродження	4	2									2	
4.	Філософія Нового часу	5	2									3	
5.	Філософія XIX – XX ст..	3	2									1	
6.	Філософська думка в Україні	6	2	2								2	
7.	Проблема буття у філософії	4	1				1					2	КЗЗ
8.	Духовний вимір людського буття	4	2									2	
9.	Основи філософського вчення про розвиток	4	2									2	
10.	Основний зміст пізнавальної діяльності	6	2	2								2	
11.	Філософський аналіз суспільства	6	2									4	
12.	Філософська концепція людини	5	1					1				3	К. р
13.	Цінності в житті людини і суспільства	6		1			1					4	КЗЗ
	Всього:	60	22	5			2	1				30	

1. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема5. Філософська думка в Україні	2
2.	Тема9. Основний зміст пізнавальної діяльності	2
3.	Тема12. Цінності в житті людини і суспільства	2

2. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Філософія в системі культури	1
2.	Філософські погляди Стародавнього Китаю	2
3.	Досягнення доби Середньовіччя та Відродження	2
4.	Новий філософський ідеал у Просвітництві	3
5.	Екзистенціальна філософія	1
6.	Києво – Могилянська академія – освітній та філософський центр Г. Сковорода як засновник класичної української філософії Філософська думка XIX – XX ст.. на Україні	2
7.	Основні виміри буття Матерія та форми її існування Форми руху	2
8.	Свідомість як властивість високоорганізованої матерії Структура свідомості	2
9.	Категорії діалектики Антиподи діалектики: софістика та метафізика	2
10.	Поняття «гносеологія» Об'єкт і суб'єкт пізнання Практика як критерій істини	2
11.	Матеріальні основи розвитку суспільства	4
12.	Цінності в житті людини і суспільства	3
13.	Філософський аналіз глобальних проблем людства	4

Методи навчання

Методи навчання – це способи упорядкованої викладацької роботи і організації навчально-пізнавальної діяльності студентів щодо розв'язання навчально-виховних завдань.

Під час вивчення дисципліни використовуються наступні методи навчання:

1. Словесні методи навчання (дискусія, проблемна лекція; самостійна робота студентів з книгою).
2. Наочні методи навчання (самостійне спостереження, досліди).
3. Практичні методи навчання (вправи, лабораторний та виробничо-практичний метод, практичний показ).
4. Логічні методи (аналіз і синтез, індукція та дедукція, моделювання, абстрагування).

На заняттях постійно проводиться примусова активізація мислення, звертається увага на активність студентів, на самостійне і творче прийняття рішень, поставлених в практичних завданнях, постійно контролюється взаємодія студентів з викладачем за допомогою прямих і зворотних зв'язків.

2. Форми поточного та підсумкового контролю

1. Усне опитування	7. Індивідуальна співбесіда
2. Письмове опитування	8. Інтерактивні методи
3. Вибіркове опитування перед початком заняття	9. Модульний контроль
4. Тести	10. Самостійна робота
5. Письмова контрольна робота	11. Підсумкова контрольна робота
6. Перевірка конспектів лекцій	

Основними формами контролю засвоєння дисципліни є усне опитування, письмове опитування, здача тестів. Після завершення вивчення навчального матеріалу в межах кожного змістового модуля проводиться письмовий контроль знань, а у разі дистанційної форми навчання – тестування.

Критерії оцінювання

За 4-бальною шкалою	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
			Екзамен	Залік
5 (відмінно)	Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобути знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розвиває власні обдарування і нахили.	Високий (творчий)	відмінно	
4 (добре)	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна Студент вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці, контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	зараховано
3 (задовільно)	Студент відтворює значну частіше теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. Студент володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні	Середній (репродуктивний)	задовільно	
2 (незадовільно) достатньо	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу Студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів Студент не володіє матеріалом	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано

Методичне забезпечення

1. II методологічний семінар "Філософія освіти XXI століття: проблеми і перспективи" 30 листопада 2001 р. // "Філософія у вищих навчальних закладах України: проблеми викладання". Київ, 2001.
2. Лутай В.С. Філософія сучасної освіти. Київ, 1996.

Рекомендована література

Базова

1. Петрушенко В.Л. Основи філософських знань: Курс лекцій. Навч. посіб. Львів: Новий Світ, 2003.
2. Філософія: Підручник/Бичко І.В., таїн./Київ, 2001.
3. Філософія: Навч. посіб. Заред. І.Ф. Надольного. Київ: Вікар, 2004.
4. Касьян В.І. Філософія: Навч. посіб. Київ: Вікар, 2003.
5. Козак І.Й. Основи української філософії: навч. посіб. для студ. вищ. навч. Кам'янець – Подільський: Абетка-Нова, 2001.

Допоміжна

1. Ф. Ніцше «Антихристиянин»
2. Ф. Ніцше «Так казав Заратустра»
3. З. Фрейд «Введення в психоаналіз»
4. З. Фрейд «Тотемізм і табу»
5. Ж.-П. Сартр «Нудота»
6. Е. Фромм «Мати чи бути»
7. Е. Фромм «Мистецтво любити»
8. Платон «Держава»
9. А. Шопенгауер «Світ як воля...»
10. А. Камю «Чума»
11. О. Шпенглер «Захід Європи»
12. Дж. Серл «Відкриваючи свідомість»
13. Э. Берн «Ігри, в які грають люди», «Люди, які грають в ігри»
14. Марк Аврелій «Розмисли наодинці з собою»
15. Платон «Держава»
16. Дж. Орвел «1984»
17. Арістотель «Політика. Поетика»
18. Карл Густав Юнг «Архетип і символ»
19. Г. Сковорода «Філософські трактати»
20. Віктор Леонтійович Петрушенко ФІЛОСОФІЯ Навчальний посібник
Рік: 2006. <https://drive.google.com/drive/folders/1LjBUtLF-c6dnQwudcFRQVpBmcs7Fubk1>

Інформаційні ресурси

1. Основи філософських знань
https://shron1.chtyvo.org.ua/Horlach_Mykola/Osnovy_filosofskykh_znan.pdf
2. Філософія і релігієзнавство <https://tureligious.com.ua/>
3. Філософія та методологія науки <http://philsci.univ.kiev.ua/>
4. Філософська думка <http://www.journal.philosophy.ua>